

PRIKAZ

Zarije Seizović

**Političke
stranputice
postdaytonske
Bosne i
Hercegovine**

Fakultet političkih nauka,
Sarajevo, 2017., 170 str.

Knjiga profesora Zarija Seizovića *Političke stranputice postdaytonske Bosne i Hercegovine* svojevrsan je političko-pravni ekspezo dejtonskog vrtloga koji već više od dva desetljeća svojim centrifugalnim silama oblikuje političku zbilju u Bosni i Hercegovini. Knjiga se sastoji od 170 stranica i 24 naslova koji su inspirirani društvenim, političkim i pravnim događajima koji su se dogodili u Bosni i Hercegovini u recentnom poslijeratnom razdoblju. Kada se piše prikaz neke knjige, prvo što je potrebno uraditi i što se nameće kao imperativ jest da se pokuša dekonstruirati sam naslov djela, koji često može biti ključni faktor čitatelju da se odluči za čitanje upravo te knjige. Naslov knjige profesora Seizovića sadrži notu zagonetnosti koja može zaintrigirati običnog čitatelja jer sintagma *političke stranputice* nije konstrukcija koja se može čuti svaki dan u javnom diskursu u Bosni i Hercegovini. Međutim, čitanjem knjige stječe se dojam da je autor kroz tu konstrukciju nastojao ukazati na ozbiljne nedosljednosti i nelogičnosti bosansko-hercegovačkog političkog života, koje se doživljavaju kao normalna datost i prihvaćaju među etničkim kolektivima u ovoj državi kao *konačno stanje*. Ako se unutar jednog društva nedosljednosti i nelogičnosti prihvaćaju kao dosljednosti i logičnosti, a stranputicu doslovno shvatimo kao *pogrešan put ili loš izbor*, onda možemo zaključiti da bosansko-hercegovačko društvo obiluje političkim stranputicama koje se manifestiraju kao anomalije društvene i političke zbilje. Te anomalije autor promatra ponajprije kroz pravnu i političku dimenziju, a unutar njih mogu se prepoznati i značajni obrisi moralne dimenzije koja je u djelovanju javnih službenika u Bosni i Hercegovini gotovo zaboravljena. U dijelu knjige naslovljenom *Sudije iznad zakona* autor problematizira moralna načela u javnom djelovanju sudaca u Bosni i Hercegovini, odnosno njihovom potpuno odsustvo, što predstavlja potpuno drugačiji pristup u proučavanju ove materije u odnosu na tradicionalno razumijevanje funkcije i uloge javnih službenika. Profesor Seizović pomoću niza primjera navodi katastrofalno pogrešne procjene postupajućih sudaca (vijeće) ili sudca o određivanju mjere pritvora za određene osobe koje su uhićene po nalogu nadležnog tužiteljstva Bosne i Hercegovine. Naime, određen broj osumnjičenih osoba pušten je na slobodu bez određivanja mjere pritvora, iako su postojali mnogi elementi koji su upućivali da bi optuženi to mogao iskoristiti i izbjeći sudski proces, što se u konačnici i dogodilo. Naravno, čitajući dnevni tisak i interpretaciju ovih događaja od strane određenih pravnih stručnjaka, sudska odgovornost nije se pojavila kao relevantno pitanje u javnoj sferi. Sukladno tome, autor iznosi konstataciju da “u zemlji u kojoj je neodgovornost opća pojava, a odgovornost rijetki izuzetak, jedino krivična sankcija zbog zloupotrebe dužnosti sudca može dovesti do dosljedne primjene principa vladavine prava u postupanju pravosudnih tijela, posebno sudova i pokazati da nitko nije iznad zakona. Dok se to ne

dogodi bit ćemo svjedoci pompoznihi uhićenja i suspektnih puštanja na slobodu, sve u duhu selektivne primjene zakona koja afirmira poseban tretman nejednakih pred zakonom” (Seizović, 2017: 28). Iz slova i duha ove knjige može se zaključiti da moralna odgovornost u Bosni i Hercegovini za obnašanje javnih funkcija ne postoji, iako bi ona trebala biti po samoj prirodi takve pozicije ključna za svakog čovjeka koji je takvu funkciju prihvatio kao čast i privilegiju, a ne sredstvo osobnog bogaćenja i vlastite koristi. Drugim riječima, svakom čovjeku koji javnu državničku funkciju shvaća u punom smislu te riječi, zakonska odgovornost za njeno obnašanje ne bi bila ni potrebna, nego bi takav čovjek u svom djelovanju slijedio moralnu odgovornost i u skladu s njom postupao makar to značilo i prestanak obnašanja iste. Naravno, u Bosni i Hercegovini to je samo “misaona imenica”. Brojni drugi događaji koje autor problematizira dio su naše svakodnevnice i tiču se i društvenog i političkog života. S obzirom da takvi događaji uvijek imaju veliku medijsku pozornost, nerijetko se događa da izostane ozbiljan kritički pogled na njih, što u javnom diskursu nerijetko proizvede nepovjerenje, neznanje, manipulaciju i u konačnici strah. Jedno od najosjetljivijih pitanja u Bosni i Hercegovini su i ratni zločini, odnosno suđenje i presude za ta nedjela koja u javnom prostoru izazivaju veliki stupanj identifikacije među etničkim grupama, što po inerciji narušava međuetničku solidarnost i toleranciju i kreira nove animozitete i strah. Time naše društvo ulazi u međuetnički retorički rat koji je u biti borba za interpretaciju stvarnog oružanog rata koji se dogodio u razdoblju od 1992. do 1995. godine. Takvom *ratu* svojstveni su (ne)kritičnost, emocije i mržnja koja u konačnici kontaminira cijeli društveni prostor pa je izlazak iz takvog stanja imperativ svakog građanina ove države. Naravno, izlazak iz takvog rata nije ni brz ni jednostavan, čime se stvara jedno permanentno stanje, pa profesor Seizović u tom kontekstu u poglavlju *Sveprisutna kolektivna krivica* navodi jednu na prvi pogled sasvim običnu konstataciju, ali u bosansko-hercegovačkom javnom krajoliku iznimno važnu, a to je da “onaj na koga se odnosi presuda za ratne zločine je jasno individualiziran i označen, pa osuda jednog Bošnjaka, Srbina ili Hrvata nije osuda jedne etničke grupacije” (Seizović, 2017: 19). Ovakve i slične kategorizacije su iznimno važne, a njihov proboj u javni prostor, koji bi za posljedicu trebao imati dekonstruiranje etničkih mitova, jedan je od načina izlaska iz sadašnjeg stanja ni rata ni mira. Međutim, u pogledu prestanka ovakvog stanja autor, kao čovjek koji i sam živi i radi u Bosni i Hercegovini te ima dobar znanstveni uvid u javne događaje, nije optimističan. Naime, u prethodno navedenom poglavlju autor konstatira “da u BiH i na Balkanu još dugo ćemo živjeti naše tri “istine”, tri “povijesti”, tri crno bijele vizije tri etno povijesna narativa” (Seizović, 2017: 19). Ipak, kao i u drugim naizgled (ne)rješivim situacijama, uvijek postoji tračak nade koji autor, koji je i sam kozmopolit i odan ideji

kozmopolitizma, odnosno vjerovanju da humani i prosvijećeni ljudi uspostavljanju međusobne odnose poštovanja i tolerancije bez obzira na nacionalne, vjerske i državne granice u cilju nadvladavanja međunacionalnih i drugih podjela, reflektira u poglavlju *Šta nosi budućnost*. U njemu autor navodi: "Jedino onda kada svaki građanin BiH i Balkana osudi svaki zločin kao individualni protivpravni čin, kada se ne bude držao neoborive pretpostavke da se u konkretnom slučaju sudilo i njemu samom i narodu kojem pripada, kada se shvati da narod ne može biti zločinac, kada se ne bude potpuno pogrešno i za njega sramno identificirao sa zločincem i tvrdio da je zločinac nevin samo zato što s njim dijeli etnokonfesionalnu afilijaciju, kada svaki pojedinac bude sposoban i nadasve spreman razlučiti svako dobro od svakog zla, tek tada će se na obzorju pojaviti tračak nade da će se na ovim prostorima moći živjeti zajedno, životom dostojnim čovjeka bez teškog i krvavog bremena prošlosti" (Seizović, 2017: 20).

Ipak, pomnim čitanjem ove knjige stječe se dojam da su izgledi za bolju budućnost Bosne i Hercegovine, više izraz autorovog subjektivnog iskrenog vjerovanja i nade za dobrobit ove države i društva, nego utemeljenog znanstvenog proučavanja i znanstvenih uvida u aktualno stanje. Među ključnim krivcima za takvo stanje, u autorovoj interpretaciji, su politički predstavnici etničkih kolektiviteta u Bosni i Hercegovini koji svoje međusobne antagonizme u javnoj sferi nerijetko uspijevaju predstaviti kao *vitalne interese* triju etnija, što politiku odvodi u potpuni besmisao, čime ona postaje sama sebi svrhom. Odnos autora prema tom pitanju najbolje se može sagledati iz samog sadržaja knjige kroz upečatljive i provocirajuće naslove kao što su *Nevažni sastanak "važnih" političara*, *Besmislena izjava sa smislenim ciljem* i *Nepodnošljiva lakoća izgovaranja javne riječi*, koje ozbiljnog čitatelja i istraživača ne mogu ostaviti ravnodušnim. U tim poglavljima autor kroz pravni, politički i moralni pristup analizira javno djelovanje istaknutih političkih predstavnika triju etničkih zajednica u Bosni i Hercegovini, odnosno njihovu sposobnost da nedostatak ozbiljnog državnickog umijeća prikriju jeftinim politikanstvima, kojim si pripisuju znatno veću važnost od one koju objektivno zaslužuju. Posljednji dio knjige autor je posvetio pitanju revizije presude Međunarodnog suda pravde u predmetu BiH protiv Srbije i Crne Gore, pri čemu je detektirao višestruke ekscese i nelogičnosti koje su pratile taj pravni proces. Nitko nadležan nije se bavio eventualnim novim dokazima, činjenicama i pravnim procedurama, nego se iz komforne političke pozicije na krajnje perfidan način nastojalo manipulirati javnošću i prikupiti jeftine političke poene. I u tome se uspelo. Od jedne potpuno pravne debate i akcije kreirana je ozbiljna politička kriza u kojoj tadašnji zastupnik (agent) pred Međunarodnim sudom pravde ni sam nije znao je li njegova punomoć još uvijek valjana, u kojoj šef misije OEES-a u BiH šalje poruke koje izlaze iz okvira diplomatskog registra

komunikacije i zadiru u suštinu pravne stvari, u kojoj jedan od članova predsjedništva BiH uvjerava javnost da postoje novi čvrsti dokazi i u kojoj Međunarodni sud pravde šalje pisma tročlanom predsjedništvu za njihovu suglasnost za podnošenje pravnog lijeka. Kao posljedica toga ponovo je intenzivirana nacionalistička retorika, etničke podjele su još vidljivije, skrenuta je pozornost “običnih ljudi” sa teških ekonomskih i socijalnih pitanja, dok je onaj temeljni ljudski zahtjev za utvrđivanjem istine i očuvanjem digniteta i ljudskosti svih žrtava rata protiv BiH ostao u fokusu djelovanja samo onih ljudi koji svojim djelovanjem, mišlju i riječima svjedoče tim zahtjevima, a među koje nesumnjivo pripada i autor ovog djela.

Knjigu preporučujem znanstvenoj i stručnoj javnosti, ali i široj čitateljskoj publici, jer se materija koju promatra i meritorno tretira tiče, prije svega, građana koji su taoci retrogradnih bosansko-hercegovačkih ideologija i narativa već gotovo četvrt stoljeća.

Veldin Kadić*

273

**Veldin Kadić
Zarije Seizović:
Političke stranputice
postdaytonske Bosne i
Hercegovine**

* Mr. Veldin Kadić, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Sarajevu.
E-MAIL: veldin.kadic@fpn.unsa.ba